

СОЦІАЛЬНА РОБОТА: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Збірник

наукових праць за матеріалами VI
всеукраїнської науково-практичної конференції

Тернопіль
17-18 травня
2017 року

ЗМІСТ

В. Н. Багрій

ВПЛИВ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ НА ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ
КВАЛІФІКОВАНИХ СПЕЦІАЛІСТІВ З СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ТА ЇЇ РОЛЬ В МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....7

О. О. Байбакова

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ
ВИЩОЇ ОСВІТИ США.....11

Б. Я. Булеза

ПРОФІЛАКТИЧНІ І РЕАБІЛІТАЦІЙНІ АСПЕКТИ МЕДИКО-
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ15

Н. Б. Вівчар

РОЗВИТОК ОСВІТИ ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ У ВЕЛИКІЙ
БРИТАНІЇ.....18

С. Б. Вівчар

ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЕЛА....23

О. М. Гедзик

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МАТЕРИНСЬКОЇ СІМ'Ї.....28

О. Л. Главацька

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ.....31

Н. М. Горішна

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ЯК ПРОФЕСІЇ В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....36

Н. М. Джуглей

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ІНІЦІАТИВА» У КОНТЕКСТІ
ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА.....41

С. М. Калаур

МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБКИ ТРЕНІНГІВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
ГОТОВНОСТІ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
ДО РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОНФЛІКТІВ44

О. В. Козак ДО ПИТАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	4
А. І. Конончук ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	5
Х. А. Кузик БІДНІСТЬ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ, ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ.....	5
Г.В. Лещук НОВІ СОЦІАЛЬНІ РИЗИКИ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУЖЕНОСТІ.....	6
М. В. Мельник ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ.....	6
С. В. Минюк ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА В УМОВАХ ЦЕНТРУ РОЗВИТКУ ДИТИНИ.....	6
Г. М. Олійник АНІМАЦІЯ В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	7
О. І. Онипченко ПРОБЛЕМИ СТАТІ, СТАТЕВОЇ МОРАЛІ В ПОПУЛЯРНІЙ БЕЛЕТРИСТИЦІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	7
А. В. Остапчук СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ, СХИЛЬНИМИ ДО АДИКЦІЙ.....	78
А. Я. Парфанович ДЕТЕРМІНАНТИ НАСИЛЬСТВА У ТЕНДЕНЦІЯХ МОЛОДИХ СІМЕЙ.....	82

І. І. Парфанович ДО ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ, БАТЬКИ ЯКИХ ПРАЦЮЮТЬ ЗА КОРДОНОМ.....	86
Л. Й. Петришин ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ КРЕАТИВНОГО ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	91
Л. Б. Платаш ДОСТУПНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ.....	95
О. С. Повідайчик СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ.....	100
В. А. Поліщук ДІЯЛЬНІСТЬ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ ДЛЯ ЛЮДЕЙ ЛІТНЬОГО ВІКУ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	104
А. С. Попова ОСОБЛИВОСТІ ПРИСУДЖЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ «СОЦІАЛЬНИЙ ПРАЦІВНИК» У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ШВЕЦІЇ.....	108
І. Є. Попович ДОСЛІДНИЦЬКІ ВМІННЯ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	112
О. Ю. Пришляк ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО РОБОТИ У ПОЛКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	116
Л. І. Романовська, Юрій Попик СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД.....	119
І. П. Руна НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧАСІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	123

Г. І. Слозанська

ДІЯЛЬНІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В
ПРОЕКЦІЮ НА НАДАННЯ ПОСЛУГ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАДАХ.....

О. В. Сорока

ПЕДАГОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ
ПОТРЕБАМИ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
ОБЛАСНОГО НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ).....

Г. В. Сподинок

СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕСТАБІЛЬНИХ СУСПІЛЬСТВ
УКРАЇНА.....

О. В. Стрияк

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДИТИНИ З
НЕПОВНОЇ СІМ'Ї.....

Я. О. Чорна

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ
ПРАЦІВНИКІВ.....

А. Є. Шведецька

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ СІМЕЙНОЇ КРИЗИ СТУДЕНТСЬКИМ
ПОДРУЖЖЯМ.....

В. В. Швець

РЕАБІЛІТАЦІЯ ПІДЛІТКІВ ІЗ ПСИХОЛОГІЧНОЮ ТРАВМОЮ
ЗАСОБАМИ ТЕКСТИЛІТЕРАПІЇ В РАМАХ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО
ПРОЕКТУ "ВІЙСЬКОВО-ПОЛЬОВИЙ АРТ".....

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....

А. Я. Парфанович,
випускник магістратури
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника

ДЕТЕРМІНАНТИ НАСИЛЬСТВА У ТЕНДЕНЦІЯХ МОЛОДИХ СІМЕЙ

Актуальність проблеми. Більшість науковців проблему поширення сімейного насильства пояснюють, виходячи як з соціальних, так і з психологічних детермінант. Виділено детермінанти, виходячи з макро- і мікроорієнтованого підходу до проблеми насильства [10, с. 101]. Зазначається, що особлива небезпека полягає у поєднанні внутрішніх і зовнішніх причин проявів насильства. Зовнішніми є: вплив надмірних інформаційних потоків, криза моральності та культури, поширення у суспільстві алкоголізму, наркоманії. Внутрішніми: матеріальні труднощі, неповноцінна сім'я, вітчм або мачуха у сім'ї, сімейні конфлікти, культ жорстокості [6, с. 372]. І особливо актуальним є вивчення особливостей формування і прояву насильства серед молодих сімей. Оскільки вивчення тенденцій, вчасне виявлення проблем дає змогу правильно підходити до побудови сімейних стосунків, запобігати негативним проявам у міжособистісній взаємодії молодої сімейної пари.

Метою нашого дослідження є визначити характер причин насильства у сімейних стосунках, його прояви і тенденції серед молодих сімей.

Теоретичне обґрунтування. Вивчення наукових поглядів на проблему дає змогу виділити підходи до пояснення детермінації насильства у сім'ї.

1. Медико-біологічний. «Такі якості, як імпульсивність, дратівливість та схильність до агресії, частково передаються у спадок. На думку науковця, поява таких рис на 40 % залежить від спадковості. Схильність до насильства може формуватися ще до народження. Існує чимало негативних факторів, що сприяють цьому. У першу чергу виникає загроза для тих дітей, матері яких під час вагітності зловживають алкоголем, нікотинном, якщо доводиться вести голодне існування [1, с. 24]; «Не вважається виправданням для домашнього насильства: хвороба, генетика, алкоголь та наркотики, «неконтрольована» поведінка, злість, стрес, поведінка жертви та проблеми у стосунках» [3, с. 25]; «У сфері пограничних станів задачею психіатрів є розмежування здоров'я і

хвороби, біологічного й соціального. Перш за все потрібно встановити, маємо ми справу просто із соціальною занедбаністю чи з вираженою структурою психопатичної особистості» [9, с. 116].

2. Психолого-педагогічний. «До насильства призводять: індивідуальна неготовність до подружжя; незрілість особистості; словесний егоцентризм; поведінковий егоїзм» [5, с. 102]; «Досвід свідчить, що факт «захоплення» індивіда хоча б одним із процесів дезорганізації істотно ослаблює механізм опору особистості іншим руйнівним процесам і збільшує ймовірність загальної деградації останньої» [8, с. 138].

3. Соціальний. «Вплив неблагополучних, а часто нелюдських умов життя дітей у сім'ях достатньо тривалий час викликає негативні психічні, фізичні та інші зміни в організмі дитини, що призводять до найтяжчих наслідків, виникають значні відхилення як у поведінці, так і в особистісному розвитку» [4, с. 60]; «За системно-сімейним, мікроорієнтованим підходом до проблеми насильства та проблемної сім'ї робиться наголос на чинниках, що детермінують і спрямовують насильство на міжособистісному рівні сімейної соціальної взаємодії» [2, с. 667].

Багато науковців виділяють **комплекс детермінант**: вплив батьківської сім'ї, культурні та патріархальні норми, що підтримують насильницьку поведінку; явище гендерно-рольового конфлікту; вплив вживання алкоголю; індивідуально-психологічні особливості; самоідентичність, локус контролю, ревності [7, с. 67–72].

Основний зміст. Слідуючи логіці викладу матеріалу у частині теоретичного обґрунтування нашого дослідження, конкретизуючи відповідно виділяємо детермінанти формування і проявів насильства у сімейних стосунках.

1. Медико-біологічні: надмірна агресія чи напади агресії; неадекватність поведінки одного з членів сімейної пари; нервові чи соматичні захворювання, що породжують нездоровий чи неадекватний стан людини; перенесення стресів, стану депресії; вроджені індивідуально-особистісні якості, зокрема: дратівливість, надмірна збудливість, неконтрольована емоційність; психопатичні стани.

2. Психолого-педагогічні: неготовність до шлюбу, сімейного співжиття; бажання самоствердитися за рахунок іншого; прагнення принизити партнера; ранне та/чи неусвідомлене батьківство; несформоване почуття подружньої та/чи батьківської відповідальності; психологічна несумісність партнерів; неадекватна самооцінка;

невихованість; небажання контролювати свою поведінку; бажання надмірного контролю над партнером. Окремого розгляду потребує віктимна поведінка жертви насильства.

3. Соціальні: соціально-економічна нестабільність; приклади вчинення насильства у батьківських сім'ях; прийняття за норму поведінкові девіації; некритичне прийняття статевих особливостей, гендерних стереотипів. На прояви насильства мають вплив фактори, в умовах яких формуються індивіди: розлучення батьків; відсутність батьків у зв'язку з необхідністю мігрувати у пошуках заробітку; суспільні звичаї та традиції. Джерелом пропаганди насильницької поведінки може бути інтернет, телебачення, деякі люди.

Нами проведено анкетування 117 молодих сімейних пар, аналітичні дані якого представлено в Таблиці 1.

Таблиця 1

Аналітичні дані відповідей молодих сімейних пар на питання «Як Ви вважаєте, які причини сімейного насильства?»

Відповіді	Дані анкетування
Чоловіки	Відсутність взаєморозуміння – 46 %; неадекватна поведінка – 32 %; негативний досвід сімейного виховання – 22 %. А також: індивідуально-особистісні якості партнера, вплив найближчого оточення (матері, сестри, інших родичів, подруг), небажання працювати над собою.
Жінки	Відсутність взаєморозуміння – 44 %; алкоголізм – 22 %; проблеми соціально-психологічного характеру – 34 %. А також: спадковість, небажання створити сім'ю без насильства, слідування традиціям і звичаям.

Серед причин сімейного насильства респонденти обох статей називають відсутність взаєморозуміння. Чоловіки враховують попередній негативний досвід (в тому числі і в батьківській сім'ї), жінки вагомим значення надають проблемам соціально-психологічного характеру.

Дослідження детермінант насильницької поведінки у сімейних стосунках дає змогу зробити висновки й виробити рекомендації для молодих людей, спеціалістів соціальної роботи.

1. Кожен із членів пари повинен звернути увагу на такі прояви поведінки партнера, як: вживання алкоголю, грубість, жорстокість, надмірна різкість у поведінці.

2. еред тим, як вступати в шлюб, парі потрібно пройти консультування і, насамперед, діагностувати можливі проблеми.

3. опередити насильство можна, якщо: аналізувати індивідуально-особистісні якості партнерів; не зловживати токсичні й наркотичні речовини; контролювати себе; звертатися у разі потреби до спеціалістів; розуміти ситуацію, її причини і наслідки; намагатися вирішити проблему партнерам разом.

Отже, насильство у стосунках сімейної пари має комплексну детермінацію формування і проявів. На основі досліджень праць науковців логічно виділяються медико-біологічні, психолого-педагогічні, соціальні його причини, а їх конкретизація дає змогу визначити особливості прояву насильства у поведінці. Проведенням анкетування молодих сімейних пар констатується, що серед причин насильства респонденти обох статей здебільшого називають відсутність взаєморозуміння, попередній негативний досвід, проблеми соціально-психологічного характеру. Окреслене загалом дає право стверджувати про комплексний характер детермінації насильства у сімейних стосунках та обов'язковість урахування всіх факторів впливу на міжособистісну взаємодію у стосунках молодої сім'ї.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волавка Я. Біля витоків насильства. Агресивність батьків – причина агресивності їхніх нащадків / Я. Волавка // Безпека життєдіяльності. – 2003. – № 10. – С. 24-25.
2. Всемирная энциклопедия:: Философия XX век / [главн. науч. ред. и сост. А. А. Грицанов]. – М. : АСТ, Мн. : Харвест, Современный литератор, 2002. – 976 с.
3. Методичні рекомендації щодо організації роботи дільничних інспекторів міліції з протидії насильству в сім'ї / уклад.: Запорожцев А. В., Брижик В. О., Мусієнко [та ін.]. – Київ, 2010. – 172 с.
4. Олиференко Л. Я. Социально-педагогическая поддержка детей группы риска: уч. пособие [для студ. высш. пед. учеб. заведений / Л. Я. Олиференко, Т. И. Шульга, И. Ф. Дементьева]. – М. : Академия, 2002. – 256 с.
5. Решетило Х. Психологія молодих пар у перший рік після одруження. – Вісник Інституту родини і подружнього життя Українського Католицького Університету. – №5. Сімейні взаємини. – Львів : Видавництво Українського Католицького Університету. – 2006. – 207 с.

6. Руденко Ю. Насильство у сім'ї як наслідок викривлення інформації в інформаційному суспільстві / Юлія Руденко // Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 29–30 квітня 2014 р. / ТНПУ ім. В. Гнатюка; [за заг. ред. О. Кікінежді]. – Тернопіль, 2014. – С. 371–372.

7. Савчук О. М. Проблема насильства у міжстатевих стосунках серед молоді [Текст] / О. М. Савчук, А. М. Мазуренко // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота / Редкол.: А.М.Гірник, М.М. Букач., В.О.Васютинський та інші. – К. : КМ Академія, 2006. – Т. 59. – С. 67–72.

8. Ущановський В. Використання методів соціології у дослідженні організованої злочинності / В. Ущановський // Право України. – 2006. – № 4. – С. 137–141.

9. Фелинская Н. И. О роли биологических и социальных факторов в формировании патологии личности несовершеннолетнего правонарушителя Н. И. Фелинская // Вопросы изучения детей с отклонениями в поведении (вопросы к конференции). – М., 1968. – С. 107–119.

10. Юрченко З. Соціально-психологічні детермінанти насилля щодо особистості у сім'ї / З. Юрченко. – Топос і хронос психології особистості. – Психологія особистості. – 2010. – № 1. – С. 94–102.